

ELVERUM KOMMUNE

Sykkelby

Handlingsplan for Sykkelbyen Elverum 2017-2020

Bakgrunn og organisering

Det vises til «*Intensjonsavtale for prosjektet Sykkelbyen Elverum*» mellom Statens vegvesen, Hedmark fylkesavdeling og Elverum kommune datert 22.05.2015. Nasjonal transportplan (NTP) 2014-2023 har satt et mål at sykkeltrafikkens andel av alle reiser skal være 8% på landsbasis i 2023.

Byer med over 5000 innbyggere har mulighet for å få status «sykkelby». Statens vegvesen er initiativtaker for prosjektsamarbeidet, Elverum kommune har ca. 21 000 innbygger og ca. 14 000 innbyggere innenfor byområdet er med som sykkelby. Handlingsplanen gjelder i utgangspunkt for Elverum byområde.

Det har blitt etablert en arbeidsgruppe med representanter fra Statens vegvesen, Hedmark fylkeskommune og Elverum kommune. Arbeidsgruppe har et særskilt ansvar for oppfølging av planen og for et tverrfaglig samarbeid. Arbeidsgruppe skal planlegge og iverksette tiltak og aktiviteter som er i tråd med de beskrevne målene.

Det er flere grunner til at det er viktig å få utarbeidet *Handlingsplan for Sykkelbyen Elverum*. Handlingsplanen skal gi et grunnlag for å prioritere inn tiltak ved rullering av kommunens *Handlingsplan og Økonomiplan*. *Handlingsplanen for Sykkelbyen Elverum* skal også legge grunnlaget for et godt samarbeid med Statens vegvesen og andre instanser som har virkemidler og påvirkning på prioritering av midler til kommunens sykkelsetning. Handlingsplanen skal brukes som faglig støtte i andre saker der setning på sykkel blir utfordret i forhold til prioritering av arealbruk. Det er viktig å bruke den kunnskapen som finnes i etatene og skape entusiasme og engasjement for *Sykkelbyen Elverum*. Organiseringen må sørge for god forankring på tvers i etatene fra ledelsen til saksbehandlere og hos politikerne. Det skal inviteres deltakere fra ulike interessentgrupper for innspill for videre arbeid med *Sykkelbyen Elverum*. *Handlingsplan for Sykkelbyen Elverum* er et «levende dokument» og skal evalueres og revideres hvert år.

Hvorfor satse på sykkel?

Kommuneplanens samfunnsdel, vedtatt 03.11.2010 har som hovedtrekk at befolkningsveksten i Elverum kommune skal være 1% per år. Dette fører blant annet med seg utfordringer knyttet til lokal forurensning, støy, arealbruk og transportkapasitet. Sykkelen er et arealeffektivt, raskt transportmiddel på kortere reiser. Flere syklistar betyr en bærekraftig, attraktiv by med redusert støy og utslipp av CO₂, mindre bilkøer, mer tilgjengelig areal og bedre folkehelse. Satsning på sykkel bygger oppunder Elverum kommunes hovedmål om å satse målrettet for et livskraftig og attraktivt lokalsamfunn.

Relevante planer – Mål, strategier og føringer

Strategidokumentet *Sykkelbyen Elverum* tar utgangspunkt i følgende planer for satsning av sykkel:

Nasjonal Transportplan 2014-2023. Regjeringen har som mål å øke sykkelandelen fra 4% til 8% ved å:

- Sette av midler til tiltak for syklistar og fotgjengere
- Etablere sammenhengende sykkelvegnett i byområdene
- Bedre drift og vedlikehold av gang og sykkelveger, herunder vinterdrift

- Styrke arbeidet med sykkeltegn og kunnskapsformidling.

Sykkelandelen i byene bør være mellom 10-20% for at det skal være mulig å oppnå 8% sykkelandel på landsbasis.

Nasjonal sykkelstrategi – Sats på sykkel!, februar 2012, mener at rask befolkningsvekst og urbanisering vil gi store utfordringer med tanke på transportbehov i områder hvor det allerede er stor trafikk. Flere syklist er god samfunnsøkonomi, å være fysisk aktiv legger grunnlag for sunn vekst og utvikling hos barn og ungdom, og er viktig for å bidra til god helse i befolkningen. Det krever økt krav til samarbeid i byer og tettsteder om infrastruktur og sykkelsatsning. Strategien har som hovedmål:

- Sykkeltrafikken i Norge utgjør 8% av alle reiser innen 2023

I tillegg foreslås det fire delmål for å konkretisere hovedmålet:

- Fremme sykkel som transportform
- Sykkeltrafikken i byer og tettsteder er minst doblet
- Bedre framkommelighet og trafiksikkerhet for syklist
- 80% av barn og unge går eller sykler til skolen

Regional samferdselsplan 2012-2021, Fylkestingets vedtak 11-13 juni 2012, har som målsetting 2021, «å skape robuste bo- og arbeidsmarkedsregioner bygd på effektive transportløsninger for næringsliv, kollektivreisende og gående/syklende». Ha sammenhengende gang- og sykkelvegnett i byer og tettsteder i fylket for å øke trafiksikkerheten. Som strategi for å oppnå målene formulerer planen: Utvikle gode og funksjonelle stopp og parkeringsmuligheter for bil og sykkel ved knutepunkter samt tilrettelegge for sykkel på buss. Klargjøre ansvarsdeling mellom stat, fylkes-kommune og kommune om utbygging og drift av gang- og sykkelvegnettet.

Regional sykkelstrategi og handlingsplan, Statens vegvesen Region øst 2014-2017, har som Hovedmål: «Statens vegvesen Region øst skal gjennom et profesjonelt, fremtidsrettet og inkluderende arbeid bidra til at vi doubler sykkelandelen innen 2023». Som delmål har planen: «Statens vegvesen Region øst skal arbeide for at alle typer syklist føler seg trygge i anleggene våre. Anleggene skal være attraktive, ha god framkommelighet og være trafiksikre». For å oppnå målene i planen beskrives det noen strategiske grep:

- Vi må planlegge og etablere sykkelanlegg som føles trygge for alle typer syklist
- Vi må bygge for fremtiden ved å ha faglig oppdaterte planer for sykkelanlegg før byggestart
- Vi må planlegge og etablere løsninger som gir god framkommelighet
- Vi må tilby sikre, trygge og forutsigbare anlegg for sykling hele året
- Vi må prioritere ressurser til planlegging og gjennomføring samt opparbeide en planforsyning

Kommuneplanens samfunnsdel, vedtatt 03.11.2010 har som mål at myke trafikanter og reisende med kollektivtrafikk skal gis høyre prioritet. Det skal tilrettelegges for og stimuleres til økt bruk av sykkel, videre beskriver planen at utbygging av nye boliger i byområdet bør i hovedsak etableres innenfor sykkelavstand til sentrum.

Planprogram kommunedelplan for Elverum byområde perioden 2016-2030, vedtatt 22.06.2015 formulerer at «byplanen skal fastsette en langsiktig og fremtidsrettet areal- og transportstrategi, der gode løsninger for kollektivtrafikk, gående og syklende er viktig».

Byanalyse, vedtatt 23.11.16. Byanalysen gir føringer for videre arbeid med ulike tema, der et av disse er «*Helhetlig satsning på sykkel*». Det skal satses på følgende i det videre arbeidet:

- Helhetlig sykkelstrategi utarbeides
- Sykkellavstand til nye utbyggingsområder
- Nye bygater hvor myke trafikanter prioriteres
- Gående og syklende prioriteres i bykjernen
- Gående og syklende prioriteres i øst-vestforbindelsen i byen, over Nybrua og jernbanen

Kommunedelplan for klima og energi, vedtatt 19.06.2014 har som mål at innen 2030 skal utslippet fra det samlede transportarbeidet i kommunen reduseres med 30% sammenlignet med 2007. Kommunen skal drive aktivt holdningsskapende arbeid overfor sine innbyggere for å redusere utslippet av klimagasser. Strategi for målene er at kollektivtransport og fremkommelighet for gående-/syklende skal prioriteres i forhold til både arealbruk, investering og drift. Videre beskriver planen hvordan arealplanleggingen påvirker befolkningens reisevaner og har som mål at det skal være gode gang- og sykkelforbindelser frem til sentrum, idrettsanlegg, skoler, forretninger, kulturinstitusjoner og andre målpunkter som har høyt besøk. Dette skal sikres gjennom reguleringsplaner.

Kommunedelplan for folkehelse, vedtatt 12.12.2013 har uttrykket et mål: «Unødig bilkjøring inn og ut av sentrum i Elverum skal være redusert». Noen strategier for målet: «Tilrettelegge for alternativer til bilbruk, etablere sykkelparkering og videreutvikle gang og sykkelstier i Elverum kommune»

Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, vedtatt 19.06.2014 har som mål for 2018 at «Hele Elverums befolkning skal, så sant mulig, ha en form for fysisk aktivitet daglig og ukentlig. For at nå dette er en strategi: «Videreutvikle, vedlikeholde og samordne kommunens samlede nettverk av gang- og sykkelveger, turstier, sykkelruter, skiløyper o.a. som sikrer infrastruktur for lavterskel fysisk aktivitet».

Fagrapport for areal- og transportutvikling i Elverum, 22.04.16, Vista utredning AS, beskriver en gå- og sykkelstrategi for å redusere trafikkveksten. Viktige tiltak i denne strategien er:

- Etablering av et sammenhengende hovednett for sykkel. Viktige tiltak er tilrettelegging i Storgata og Jernbanegata, hvor separat løsning for syklende, som enge sykkelfelt, bør vurderes.
- Utvikling av et tilknyttet sekundært sykkelvegnett hvor gjennomføring skjer etter behov
- Sikring av nødvendige tiltak for gående og syklende i nye planer (reguleringsbestemmelser, rekkefølgebestemmelser osv.)
- Økt vekt på å skille gående og syklende. Skille blir viktigere med økende gang- og sykkeltrafikk. Mange gående vil oppleve kombinerte gang- og sykkelveger som utrygge.
- Økt antall parkeringsplasser for sykler og flere under tak for å legge til rette for sykling om vinteren.
- Bedre vedlikehold, særlig vintervedlikehold
- God tilrettelegging av gangarealer for alle, inkludert mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Kampanjer og tiltak for økt gange og sykling. Dette kan omfatte ulike stimulerings tiltak, nettsted for kommunikasjon med publikum, årlige tilfredshetsundersøkelser blant publikum osv.

Dagens situasjon

Den nasjonale reisevaneundersøkelsen fra 2013/14 viser at i Elverum er det høy bilandel, 69%, mens resterende er fordelt på kollektivt, gange, sykkel og annet som vist i tabellen:

	Bil som fører eller passasjer	Kollektivt	Gange	Sykkel	Annet	Sum
Elverum	69	4	19	7	1	100
Hamar	66	5	21	8	0	100
Lillehammer	63	8	24	4	1	100
Gjøvik	71	5	20	2	2	100

Tabell: Reisemiddelfordeling for befolkningen i Elverum, Hamar, Lillehammer og Gjøvik.

Sykkelandelen er relativt høy i kommunen, denne er omtrent på landsgjennomsnittet. Elverum er godt egnet for sykling med relativt flatt terreng og bebyggelsen ligger i hovedsak innenfor 3 km. Transportøkonomisk institutt gjorde i 1995 en undersøkelse som mente at «Reiser under 5 km har sykkel et større potensial enn buss, som alternativ til bil».

Sommeren 2016 deltok Elverum kommune i «Sykle til jobben-aksjonen». Elverum hadde nærmere 800 deltakere og var den kommunen med flest deltakere i Hedmark. Etter aksjonen ble det gjennomført en spørreundersøkelsen der 195 personer deltok, blant disse økte sykkel som transportmiddel til jobb/studier med 18%. Etter aksjonen ble bilbruken til jobb/studier redusert med 22%. Kommunen arbeidet aktivt gjennom sosiale medier, nettsider, avisen, plakater og flyers i byen for å informere om aksjonen.

Mål

Med bakgrunn i nasjonale føringer, planer og reisevaneundersøkelsen er det utarbeidet følgende mål:

1. Sykkelandelen skal øke

- Sykkelandelen skal økes til 13% innen 2020
- Andelen barn og unge som går eller sykler til skolen skal være minst 80% innen 2020

2. Sammenhengende og fremkommelig sykkelnett

- Hovedsykkelruter skal ha sammenhengende sykkelforbindelser
- Sykkelrutene skal være av høy kvalitet

3. Det skal oppleves trygt å sykle i Elverum

- Andelen som opplever at det er trygt å sykle i Elverum skal være minst 75%
- Andelen som opplever at sykling er lettvingt, tilrettelagt og hurtig i Elverum skal være minst 60%

Prioriterte tiltak for 2017

- Kartlegge hovedsykkelruter
- Lage sykkelrutekart
- Drift og vedlikehold av gang- og sykkelveger f.eks. brøyting, feiing
- Informasjon - kommunikasjon
- Holdningsskapende arbeid gjennom kampanjer bl.a. Sykle til jobben aksjonen
- Tellinger av antall syklist

Kritiske suksessfaktorer

- Politisk forankring
- Forankring i etatene
- Ledelse av prosjektet
- Gjennomførbare tiltak

Framdrift

Handlingsplan for Sykkelbyen Elverum skal evalueres og revideres hvert år.

Økonomi

Store deler av arbeidet med å gjennomføre handlingsplanen med prioriterte tiltak vil bli utført innenfor kommunens administrative ressurser, med bidrag fra Statens vegvesen og Hedmark Fylkeskommune. For tiltak som krever finansiering vil noen mindre tiltak kunne gjennomføres innenfor kommunens ordinære budsjetter. Større tiltak må tas opp og vurderes når de årlige kommunale budsjettene vedtas. Det vil også være aktuelt å søke tilskudd fra Statens vegvesen og/eller Hedmark Fylkeskommune. Når handlingsplanen er vedtatt vil det være enklere å kunne få tilskudd gjennom de årlige prosessene på statlig/fylkesnivå. Ved å ha planer klare for gjennomføring vil det være større muligheter for kommunen til å komme i posisjon for å kunne få tilskudd til å gjennomføre prioriterte tiltak. Tildeling av tilskudd er ofte betinget av en egenandel på 50%. Hedmark Fylkeskommune har fremmet et forslag om å tildele alle sykkelbyer 500 000 kr per år for finansiering av infrastrukturtiltak eller investeringer koblet til sykkel. Dette forslag er i perioden 2018-2021.